

Z PRAC KOMITETU EKONOMIKI ROLNICTWA WYDZIAŁU V PAN

(Konferencja poświęcona ocenie badań ekonomicznej efektywności inwestycji w rolnictwie).

W dniach 3—5 lutego 1959 r. odbyła się krajowa konferencja poświęcona ekonomicznej efektywności inwestycji w rolnictwie. Zadaniem konferencji było przedyskutowanie metod oceny ekonomicznej efektywności inwestycji w rolnictwie, zastanowienie się nad poszczególnymi kierunkami inwestowania, stanem i rozmiarem tych inwestycji oraz, dokonanie wstępnej próby oceny efektywności dotychczasowych inwestycji.

Konferencja ta miała charakter narady krajowej. Udział w niej ekonomistów rolnych z ZSRR i krajów demokracji ludowych miał na celu z jednej strony skorzystanie z ich dorobku i doświadczenia, z drugiej strony — umożliwienie kontaktów osobistych z polskimi ekonomistami i rolnikami oraz — możliwość wymiany doświadczeń z kolegami z innych krajów obozu socjalistycznego.

Na konferencję przybyły delegacje z następujących krajów:

ZSRR	— Prof. W. Tołow, Wszechzwiązkowy Instytut Ekonomiki Rolnictwa, Dr I. Kaczuro, dyr. Białoruskiego Instytutu Ekonomicznego.
NRD	— Prof. dr Otto Rosenkranz, sekretarz Sekcji Ekonomiki Rolnictwa Niemieckiej Akademii Nauk Rolniczych, Inż. Gerhard Elvert, kierownik Instytutu Ekonomiki Rolnictwa Niemieckiej Akademii Nauk Rolniczych, Dr. Otto Krause, pracownik naukowy Instytutu Ekonomiki Rolnictwa Niemieckiej Akademii Nauk Rolniczych.
Czechosłowacja	— Dr Bohuslav Šedivý, Instytut Naukowo-Badawczy Ekonomiki Rolnej Czechosłowackiej Akademii Nauk Rolniczych, Rr Otto Soukup, Zakład Badań Podstaw Ekonomicznych Rozwoju Rolnictwa Czechosłowackiej Akademii Nauk Rolniczych.
Węgry	— Dr. Lajos Horwath, Węgierska Akademia Nauk Rolniczych, K. n. Soltan Kelemen, Instytut Ekonomiki Rolnictwa.
Rumunia	— Doc. Sabin Nica i inż. Octavian Georghin, Rumuńska Akademia Nauk.
Bułgaria	— K. n. Wasyl T. Dymitrow, Bułgarski Instytut Ekonomiki Rolnictwa.

Podstawą do dyskusji było 5 wygłoszonych referatów przez polskich ekonomistów rolnych. Pierwsze 3 referaty obejmowały poszczególne kierunki inwestowania, a mianowicie w zakresie melioracji, budownictwa i mechanizacji.

W referacie „Zagadnienie ekonomicznej efektywności inwestycji wodno-melioracyjnych” mgr inż. J. Dłużewski, po dokonaniu oceny dotychczasowych opracowań, wysunął następujące tematy do dyskusji:

1. Brak dostatecznej ilości przesłanek i metod przy wyborze kierunków i obiektów inwestycyjnych, gwarantujących właściwe użycie środków inwestycyjnych.
2. Zagadnienie ekonomicznej efektywności inwestycji wodno-melioracyjnych powinno być rozpatrywane na tle rozeznania aktualnej zdolności produkcyjnej, zdolności rozwojowych pojedynczych warsztatów rolnych i praw rządzących wzrostem produkcji rolniczej.
3. Niedostateczny stan rozeznania w zakresie ekonomiki jednostkowych warsztatów produkcyjnych, czynników wzrostu produkcji rolniczej i badań ekonomicznej efektywności inwestycji wodno-melioracyjnych.

4. Ustalenie zasadniczych kryteriów i metod oceny ekonomicznej celowości i ekonomicznej efektywności inwestycji w rolnictwie na poszczególnych szczeblach działalności inwestycyjnej.

5. Ustosunkowanie się do nowych zagadnień:

- a) rozróżnienia pojęcia ekonomicznej celowości inwestycji od rachunku ekonomicznej efektywności,
- b) ekonomiczny podział inwestycji wodno-melioracyjnych na: uzupełniające, rozwojowe i przeobrażeniowe,
- c) pojęcie i kryteria „dojrzałości terenu” do przyjęcia melioracji,
- d) pojęcie „organicznych inwestycji rolniczych”,
- e) oparcie badań ekonomicznej efektywności organicznych inwestycji rolniczych i działalności inwestycji w rolnictwie o pogłębioną ekonomikę jednostkowego gospodarstwa.

Referat „Zagadnienia ekonomiczne dotyczące inwestycji budowlanych w przedsiębiorstwach rolnych” wygłoszony przez mgr inż. Z. Lacherta przedstawił stan dekapitalizacji w budownictwie wiejskim oraz metodę rachunku ekonomicznego dopuszczalnych kosztów obciążenia PGR inwestycjami budowlanymi.

W referacie „Efektywność ekonomiczna mechanizacji i elektryfikacji rolnictwa” doc. mgr. Z. Kunczyński omówił zakres kształtowania się poglądów na zagadnienie efektywności ekonomicznej mechanizacji rolnictwa oraz kierunek przeprowadzonych prac badawczych.

Referat doc. mgr. K. Sokołowskiego „Rachunek dla oceny efektywności ekonomicznej inwestycji rolniczych” omawiał możliwości posługiwania się wskaźnikami (wzorami) przy badaniu efektywności inwestycji.

Referat wygłoszony przez prof. dr. R. Manteuffla „Zagadnienie oceny ekonomicznej efektywności inwestycji w rolnictwie” obejmował 5 części:

- I — Waga inwestycji rolniczych w Polsce i ich struktura,
- II — Ważniejsze kryteria oceny ekonomicznej efektywności inwestycji.
- III — Próba oceny efektywności inwestycji rolniczych w przeszłości (dla całości rolnictwa oraz dla 3 sektorów: gospodarki chłopskiej indywidualnej, spółdzielczej i dla państwowych gospodarstw rolnych) i w przyszłości.
- IV — Co należy czynić w celu podniesienia efektywności inwestycji?
- V — Co zostało zbadane, a co należy jeszcze badać dalej w zakresie ekonomicznej oceny efektywności inwestycji w rolnictwie.

Delegacje zagraniczne również zgłosiły na konferencję krótkie referaty, omawiające dorobek naukowy swoich krajów w zakresie badań efektywności inwestycji w rolnictwie:

Prof. W. Tołow (ZSRR) — Referat dotyczący metodyki badań efektywności inwestycji rolniczych w ZSRR.

Dr. I. Kaczuro (ZSRR) — Zagadnienie ekonomicznej efektywności nakładów na melioracje w Białoruskiej Republice Radzieckiej.

Prof. dr O. Rosenkranz (NRD) — Zagadnienie ekonomicznego oddziaływania inwestycji w rolnictwie.

Inż. G. Elvert (NRD) — Wielkość i efektywność nakładów inwestycyjnych w ośrodkach maszynowych w NRD.

Dr. B. Sedivy (CSR) — Wpływ podstawowych inwestycji na wyniki produkcji zwierzęcej w spółdzielniach produkcyjnych.

Dr. O. Soukup (CSR) — Problemy teoretyczne w badaniach efektywności ekonomicznej inwestycji w rolnictwie.

Ponadto przedstawiciele pozostałych krajów (Węgry, Rumunia, Bułgaria) w krótkich wystąpieniach podzieliли się swoimi doświadczeniami w omawianym zagadnieniu.

Znaczny udział ekonomistów rolnych z obozu socjalistycznego rozszerzył i wzbogacił ramy konferencji. Między innymi prof. W. Tołow poruszył sprawę czasu pracy społecznej, zużytej na remonty środków trwałych, a prof. dr O. Rosenkranz wskazał na nowy istotny wskaźnik oceny efektywności inwestycji w rolnictwie, a mianowicie stosunek produkcji globalnej lub produkcji brutto do kosztów inwestycji.

Ważniejsze wyniki dyskusji na 3-dniowej konferencji można ująć w kilka grup poruszanych zagadnień.

I grupa zagadnień zasadniczych:

1) Inwestycje są to kosztowne nakłady i mogą być podejmowane, gdy się dobrze gospodaruje, gdy są właściwie wykorzystane środki obrotowe, gdy jest właściwy człowiek.

2) Inwestycje muszą być wynikiem rachunku ekonomicznego i w zasadzie, przy traktowaniu tego w sposób mikroekonomiczny, muszą być pokryte z własnej akumulacji. Inwestycje podstawowe są pokrywane przez państwo.

3) Przedstawiona zasada badania efektywności w oparciu o wynik finansowy w makroskali i spojrzenie na gospodarstwo jako gospodarstwo indywidualne nie wyklucza oceny wzrostu wielkości dochodu narodowego w związku z poniesionymi inwestycjami.

II grupa zagadnień — co decyduje o efekcie inwestycji?

1) O efekcie inwestycji decyduje przede wszystkim człowiek, jego dojrzałość do inwestowania.

2) Stosunek cen artykułów przemysłowych i rolniczych. Efektywność inwestycji należy analizować w sposób względny przez porównanie względnej dobroci wariantów.

3) Przy cząstkowym badaniu efektywności nie mogą być liczone ceny rynkowe dla półfabrykatów.

4) Ilość i jakość materiałów oraz środki produkcji.

III grupa zagadnień — sprawa terminologii:

Należy rozróżnić pojęcie efektywności w skali makroekonomicznej i mikroekonomicznej oraz efektów w miernikach wartościowych i ilościowych.

IV grupa — zagadnienia metodyczne:

1) Istnieją badania następcze i badania wyprzedzające. Był wypowiedziany pogląd, że metoda modelowa przy badaniu efektywności inwestycji wyprzedzających może być skuteczna.

2) Okres zamrożenia środków — to sprawa podstawowa. Wyniki dyskusji nie doprowadziły do ostatecznego sprecyzowania w jaki sposób tę sprawę ująć w rachunku.

3) Przy dużej ilości wskaźników trzeba stosować metodę umożliwiającą doprowadzenie wielu wskaźników do jakiegoś wspólnego mianownika. Należy również stosować wskaźniki naturalne.

4) Istnieją dwa podejścia: makroekonomiczne, przy zastosowaniu w polityce gospodarczej państwa i mikroekonomiczne dla rachunku oszczędnościowego gospodarstwa czy przedsiębiorstwa. Często metody badania efektywności i niektóre ze stosowanych wskaźników są wspólne dla obu tych podejść mikro- i makroekonomicznego, inne natomiast są tylko dostosowane do jednego z tych podejść.

5) Są duże trudności określenia czy wzrost produkcji jest spowodowany na skutek działalności eksploatacyjnej czy działalności inwestycyjnej.

V grupa — sprawa stosowania wzorów.

1) Należy zwracać większą uwagę na względną wartość liczb, niż na bezwzględną.

2) Wzory nie zastąpią umysłu ludzkiego i elementów decyzji, które decydują o efektywności inwestycji.

3) Poszczególnym biurom projektowym, sektorom należy zalecić specjalne wzory dla możliwości porównywania.

VI grupa zagadnień, które powstały w czasie obrad, ale nie były rozwiązane i należy się nimi zająć.

1) Jakie są granice opłacalnej intensywności w określonych warunkach?

2) Sprawa społecznej, zużytej pracy w godzinach, wydatkowanej na remonty środków trwałych.

3) Jak wykorzystać wartości tkwiące z indywidualnych budynkach chłopskich, z których jedne albo są za duże, albo są zbędne w czasie uspołecznienia produkcji.

4) Sprawa wykorzystania pracy marginalnej chłopów przy przeprowadzaniu inwestycji.

Wydaje się, że trzydniowe narady wniosły wiele pozytywnych momentów do zagadnienia oceny badań ekonomicznej efektywności inwestycji w rolnictwie, uporządkowały pojęcia metodyczne, posunęły sprawę naprzód. Poza tym konferencja była dobrym przygotowaniem do Krajowej Narady, która ma być zwołana w rb. przez Komisję Planowania przy Radzie Ministrów. Narada ta będzie poświęcona zagadnieniu ekonomicznej efektywności inwestycji.

Materiały (referaty, przebieg dyskusji) z konferencji lutowej wyjdą w specjalnym numerze zeszytów problemowych Postępów Nauk Rolniczych.

Z KATEDRY EKONOMIKI I ORGANIZACJI GOSPODARSTW ROLNYCH SGGW W WARSZAWIE

Na zebraniu naukowym w dniu 14. XI. 1958 r. został wygłoszony referat opracowany przez mgr mgr H. Lipińskiego i T. Kuśmidera pt. „Analiza porównawcza kilku sposobów zwózki siana”.

Autorzy przedstawili wyniki badań przeprowadzonych w latach 1957 i 1958 w gospodarstwie SGGW Puczniew. Łąki gospodarstw Puczniew stanowiące 20% użytków rolnych mają bardzo trudne warunki sprzętu siana. Łąki te są nawadniane wodami ściekowymi rzeki Ner przy systemie rowów otwartych tworzących bardzo małe kwatery (34500 m rowów nawadniających i 6760 m rowów odwadniających: kwatery 0,02—1,5 ha). Organizację pracy przy pomocy fotografii i chronometrycznie zbadano dla 6 różnych sposobów zwózki siana a mianowicie:

- I — zwózka do stodoły — wóz półtorak,
- II — zwózka do stogu — wóz półtorak,
- III, IV, V — zwózka „systemem poleskim” przy pomocy pojedynczego smyka,
- VI — zwózka przy pomocy podwójnego smyka (2 smyki połączone poprzeczkami 125 cm).

Na podawanie siana na stóg stosowano żuraw obsługiwany przez 6 ludzi (2 ludzi przy wbijaniu haków w siano, 4 ludzi przy podciąganiu siana na stóg).

Jako czas efektywny (A) przyjęto: nakładanie, przejazdy robocze, zrzucanie, układanie. Jako czas pomocniczy (B): wydanie dyspozycji, zaprzęganie i wyprzęganie, pobieranie i wydawanie narzędzi, przejazdy do miejsca pracy i z powrotem.

Jako czas nieproduktywny (N): przestoje — awarie.

Na podstawie przeprowadzonych badań najkorzystniejszy okazał się sposób VI (podwójny smyk), przy którym $A = 73\%$, $B = 15\%$, $N = 12\%$,

Czas postawienia stogu z odległości 200 m wyniósł: przy II sposobie — 244 minuty, przy IV — sposobie — 203 minuty, przy VI sposobie — 139 minut.

Koszt zwózki 1 q siana, przy II sposobie — 9,97 zł, przy IV sposobie — 8,18, przy V sposobie 9,45 zł.

Autorzy wysunęli we wnioskach końcowych następujące zastrzeżenia odnośnie zwózki przy pomocy smyka: a) dopuszczalna odległość zwózki do 300 m, b) nie należy używać smyka na drogach (zanieczyszczenie siana), przy przejazdach przez rowy bez mostku (niszczenie skarp) i przy rosie, c) nie należy zaprzęgać konia bez orczyka, d) nie siadać na ciągnionym sianie (gubienie siana), e) wydajność pracy podnosi zatrudnienie młodzieży, dla której jazda konno jest atrakcją, f) siano musi być zleżałe w kupkach (niemożność przesuszenia siana bezpośrednio przed zwózką).

W dyskusji mgr F. Zoll wykazał niektóre błędy w zastosowanej organizacji pracy i zły (zbyt pracochłonny) typ żurawi — wysunął on zastrzeżenia pod względem porównywalności wyników badań przedstawionych w referacie z praktycznie stosowanym sprzętem siana.

Na zebraniu naukowym w dniu 12. XII. 1958 r. został wygłoszony przez mgr F. Manieckiego referat pt. Obliczanie zapotrzebowania siły roboczej i siły pociągowej wg metod zachodnoniemieckich (Blohm, Krehar). Referat ten wraz z dyskusją stanowił kontynuację zebrania, które było zorganizowane w czerwcu 1957 r. przez Katedrę na temat stosowanych w Polsce metod obliczania zapotrzebowania robocizny i siły pociągowej. Treść referatu została przedstawiona w obszernym artykule mgr Manieckiego zamieszczonym w Zagadnieniach Ekonomiki Rolnej nr 3/1959 r. W dyskusji zabierali głos mgr Białski, mgr Bogdanowicz, dr Rosowski, mgr Plebański i mgr Zoll rozważając krytycznie przydatność metod niemieckich dla warunków Polski.